

Over kleine kinderen

In de vorige eeuw liet de gezondheidszorg veel te wensen over. Rond de kraamkamer speelden zich soms jammerlijke taferelen af. Dat kwam voornamelijk door gebrek aan hygiëne, maar ook door vooroordelen, zoals het luisteren naar buurvrouwen en kwakzalvers. Starheid en bijgelovigheid van de veelal inwonende grootmoeder had soms nare gevolgen. Zowel voor moeder als kind was deze tijd levensgevaarlijk. Dr. Heppe schreef in 1785 daarover: *„van zwakke ouderen gebooren wordt het zwakke wichtje stijf en digt omzwagteld met broeiende luuren en onder versmoorend dekkleden in de wieg gelegd en onophoudelijk gewiegt in een door vuurmanden damperige kamer. De kwaade gewoonte eerst 24 uren en nog langer te wagten eer het kind aan de borst wordt gelegd, daar het straks na de geboorte met ongeschikte melkkost gevoed, dan eerst aan de gezwollen borsten gelegd wordt, en veelal door heette middelen alreeds ontaard zog, zuigende of door het zwellen der borsten niet kunnende zuigen, met melkpad opgevuld wordt, geeft het al vroeg blijken van ziekelijkheid. Zo heeft het kind dan al snel: Zuur, Pynen in 't Lijf, Convulciën enz.’*

Veel kinderen stierven dan ook aan uitdroging of diarree.

Na de geboorte werd het kind onmiddellijk stijf gebakerd. Men ging er van uit dat het strak en recht inwikkelen van het kind voor rechte ledematen zou zorgen. Dit ‚bakeren’ was trouwens heel algemeen in de voorgaande eeuwen.

Kortom, er werd onbewust van alles aan gedaan om het de boreling zo moeilijk mogelijk te maken. Geen wonder dat er zoveel babies stierven. Cato Elderink vertelt hoe zo'n kleintje werd aangekleed. De eerste zes weken: *„innespeld in nen pak van roodboaiense loer, de bakerspelden dee men doortoo broekten wazzen wal nen vinger laank. An de ärmkes kregen ze gebreide wollene moffen en verders hadden ze oaver 't hemdeken en 't*

Achttiende-eeuws beeldje van een ‚stijfgebakerd’ vorstenkind.

wollene hemdröksken 'n punneken an van peersch Hengeler boont, met nen helder witten vuurspelder der oaverhen’. Een jongetje kreeg daarbij op het hoofd een ‚peempklöksken’, een meisje een ‚doedelkápken’. De jongensmuts had een kwastje, die van het meisje een randje rond het gezicht.

Zowel meisjes als jongens droegen tot ongeveer hun vijfde jaar rokken. Rond Pasen kreeg het jongetje een broek aan. Hij werd ‚op zien Poasbest in de bokse estokken’. Vanaf deze leeftijd droegen de kinderen in feite hetzelfde als hun ouders.

Bij vlagen heersten er allerlei gevaarlijke kinderziekten. Pokken was wel één van de ergste. In de achttiende eeuw stierf in Twente één op de vijf kinderen eraan, in Holland één op de vijfhonderd. In Engeland was al een begin gemaakt met inenting (koepokinenting) met gunstig resultaat. Toen Dr. Bernardus Immink in Enschede al tussen de vijftig en zestig kinderen ingeënt had en ‚er niet een gestorven is en ook niemand eenig ongemak uit de pokken gehouden heeft’, liet ook burgemeester Othmar ten Cate in 1779 zijn oudste dochter Catharina inenten. Dit natuurlijk voor haar eigen bestwil, maar ook als voorbeeld voor een groot deel van de bevolking. Men stond afwijzend tegenover deze nieuwe ideeën; religieuze opvattingen in die tijd speelden ook een rol. In 1823 was deze inenting toch zozeer ingeburgerd dat geen kind de school mocht bezoeken dat niet was ingeënt of de ziekte doorstaan had.

Riet Luyten

Bronnen:

- Heppe, *Kort bericht van de gelegenheid van Almelo*, 1785.
- Elderink, C., *Twènter Laand en Leu en Lèven*, Enschede, 1937.
- Benthem, A., *Geschiedenis van Enschede en zijne naaste omgeving*, tweede druk, Enschede, 1920.